

3.10 การสำรวจและจัดทำฐานทรัพยากรท้องถิ่น

หลักการ รู้ทรัพยากร เห็นความหลาย รู้ระบบฐาน

สาระสำคัญ

การสำรวจและจัดทำฐานทรัพยากรท้องถิ่น เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านกายภาพ ชีวภาพ รวมทั้งวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ของแต่ละท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน วิเคราะห์จัดทำเป็นระบบฐานข้อมูล ลำดับการดำเนินงาน

1. เก็บข้อมูลพื้นฐานในท้องถิ่น
2. เก็บข้อมูลการประกอบอาชีพในท้องถิ่น
3. เก็บข้อมูลกายภาพในท้องถิ่น
4. เก็บข้อมูลประวัติหมู่บ้าน ชุมชน วิถีชุมชนในท้องถิ่น
5. เก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากพืชในท้องถิ่น
6. เก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากสัตว์ในท้องถิ่น
7. เก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากชีวภาพอื่น ๆ ในท้องถิ่น
8. เก็บข้อมูลภูมิปัญญาในท้องถิ่น
9. เก็บข้อมูลแหล่งทรัพยากรและโบราณคดีในท้องถิ่น
10. จัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรในท้องถิ่น

แนวทางการเรียนรู้

ลำดับการเรียนรู้ที่ 1 เก็บข้อมูลพื้นฐานในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานในท้องถิ่นของตน
2. เพื่อให้เห็นศักยภาพของท้องถิ่น
3. เพื่อให้เกิดทักษะในการสอบถาม รวบรวมข้อมูลและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

กระบวนการเรียนรู้

1. โรงเรียนประสานงานและดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในท้องถิ่น ในแต่ละพื้นที่ (ชุมชน หมู่บ้าน แขวง)
3. สำรวจแหล่งข้อมูล กำหนดประเด็นคำถามก่อนสอบถามข้อมูล
4. สอบถามข้อมูลจากที่ทำการผู้ใหญ่ ที่ทำการกำนัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ สำนักงานเขต
5. บันทึกข้อมูล โดยการกำหนดให้ใช้ใบงานที่ 1 การเก็บข้อมูลพื้นฐานในท้องถิ่น (ดูในภาคผนวก)

การเรียนรู้

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน ชุมชน เพื่อให้ทราบข้อมูลทางด้านศาสนา ประชากร สถานศึกษา และการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ชื่อหมู่บ้าน ชุมชน (ที่เป็นทางการ และชื่อที่ชาวบ้านเรียก)
2. ที่ตั้งของหมู่บ้าน
3. ข้อมูลทางศาสนา
4. จำนวนประชากร
5. ข้อมูลสถานศึกษาที่เปิดให้บริการ
6. ข้อมูลการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
7. ศูนย์สุขภาพชุมชน / โรงพยาบาล
8. สถานีตำรวจ

ภาพที่ 3.152 ภาพกิจกรรมการสำรวจการดำเนินงานสำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากรท้องถิ่น

ตารางที่ 3.9 ตัวอย่างตารางสรุปการสำรวจ

ชุมชน	ที่ตั้ง หมู่ที่	พื้นที่ (ไร่)	จำนวนครัวเรือน	ข้อมูลทางศาสนา		ประชากร (คน)							สถานศึกษา	โรงพยาบาล	สถานีตำรวจ
				วัด	พระ (รูป)	รวม (คน)	ชาย (คน)	หญิง (คน)	0-12 ปี (คน)	12-18 ปี (คน)	18-60 ปี (คน)	60 ปีขึ้นไป (คน)			
1.ดอนแก้วพัฒนา	3	43	66	1	-	262	132	130	30	23	159	50	-	-	-
2.ดอนแก้วสามัคคี	3	92	135	-	6	213	77	136	46	19	124	24	-	-	-
3.รักษาลำตะดอง	4	57	78	1	5	160	81	79	15	14	89	39	-	-	-
4.แสนสุขพัฒนา	4	47	87	-	-	319	150	169	41	22	200	56	-	-	-
5.ละลมหม้อ 2000	4	87	65	-	-	244	108	136	27	19	151	47	-	-	-
6.สตรีพัฒนา	4	118	110	-	-	359	158	201	55	28	214	62	-	-	-
รวม		444	541	2	11	1557	706	851	214	125	937	278	-	-	-

ลำดับการเรียนรู้ที่ 2 เก็บข้อมูลการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบการประกอบอาชีพของบุคคลในท้องถิ่น
2. เพื่อให้ทราบศักยภาพทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น

กระบวนการเรียนรู้

1. สำรวจแหล่งข้อมูล กำหนดประเด็นคำถามก่อนสอบถามข้อมูล
2. สอบถามข้อมูลจากที่ทำการผู้ใหญ่ที่ทำการกำนัน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ สำนักงานเขต
3. บันทึกข้อมูล โดยการกำหนดให้ใช้ใบงานที่ 2 การเก็บข้อมูลการประกอบอาชีพในท้องถิ่น (ดูในภาคผนวก)

ข้อมูลเบื้องต้นในการเรียนรู้

เป็นการเก็บรวบรวมจัดทำฐานข้อมูลการประกอบอาชีพในท้องถิ่นเพื่อทราบข้อมูลการประกอบอาชีพ ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา กำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาในด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

- 1) ด้านเกษตรกรรมทำนา ทำสวนทำไร่ ด้านปศุสัตว์ ประมงอื่น ๆ
- 2) ด้านอุตสาหกรรมโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก กลาง ใหญ่
- 3) ด้านการพาณิชย์ธนาคารสถานีบริการน้ำมันบริษัท ศูนย์การค้าห้างสรรพสินค้า ห้างหุ้นส่วน จำกัด ตลาดสด ร้านค้าต่าง ๆ โรงฆ่าสัตว์
- 4) สถานบริการโรงแรม ร้านอาหาร โรงภาพยนตร์ สถานีขนส่ง อื่น ๆ

การสำรวจการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม

ภาพที่ 3.153 การถอนกล้าต้นข้าว (ภาพด้านซ้าย) และการปลูกยางพารา (ภาพด้านขวา)

การสำรวจการประกอบอาชีพด้านปศุสัตว์

ภาพที่ 3.154 การเลี้ยงหมู (ภาพด้านซ้าย) และการเลี้ยงไก่ในสภาพโรงเรือน (ภาพด้านขวา)

การสำรวจการประกอบอาชีพด้านอุตสาหกรรม

ภาพที่ 3.155 การตัดหินทราย (อุตสาหกรรมครัวเรือน)

การสำรวจการประกอบอาชีพด้านการพาณิชย์สถานบริการ

ภาพที่ 3.156 การสำรวจร้านขายของชำ (ภาพด้านซ้าย) และสถานบริการด้านรีสอร์ท (ภาพด้านขวา)

ตารางที่ 3.10 ตัวอย่างตารางสรุปข้อมูลการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

ชุมชน	เกษตรกรรม							ปศุสัตว์	อุตสาหกรรม	การพาณิชย์	สถานบริการ
	ทำนา (ครัวเรือน/ไร่)	ทำสวน (ครัวเรือน/ไร่)				ทำไร่ (ครัวเรือน/ไร่)					
		ผักสวนครัว	แดงไทย	ถั่วแดงพริก	สมุนไพรมะเขือ	ข้าวโพด	มันสำปะหลัง				
1. ดอนแก้วพัฒนา	6/133.3	1/4	-	-	-	4/60	2/65	-	-	3	7
2. ดอนแก้วสามัคคี	2/16	2/18.3	-	-	-	4/67	-	-	-	5	-
3. รั้งลำตะคอง	13/213	-	1/2	1/2	1/0.2	5/55	1/5	-	-	-	1
4. แสนสุขพัฒนา	9/157	2/1.2	-	-	-	3/56	3/34	-	-	-	-
5. สะดมนมอ้อ 2000	6/125	-	-	-	-	4/67	-	-	-	-	-
6. สตรีพัฒนา	16/290	-	-	1/5	-	8/140	2/40	-	-	-	-
รวม	106/934.3	5/23.5	1/2	2/7	1/0.2	73/445	8/144	-	-	8	8

ลำดับการเรียนรู้ที่ 3 เก็บข้อมูลกายภาพในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบสภาพภูมิศาสตร์ในท้องถิ่น
2. เพื่อให้ทราบศักยภาพของทรัพยากรกายภาพในท้องถิ่น
3. เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น

กระบวนการเรียนรู้

1. สำรวจแหล่งข้อมูล กำหนดประเด็นคำถามก่อนสอบถามข้อมูล
2. สอบถามข้อมูลจากที่ทำการผู้ใหญ่ที่ทำการกำนัน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นสำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเขต
3. บันทึกข้อมูล โดยการกำหนดให้ใช้ใบงานที่ 3 การเก็บข้อมูลกายภาพในท้องถิ่น (ดูในภาคผนวก)

ข้อมูลเบื้องต้นในการเรียนรู้

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านสภาพภูมิประเทศ ลักษณะดิน แหล่งน้ำ อุณหภูมิ ปริมาณแสง ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของทรัพยากรกายภาพในท้องถิ่น

- 1) สภาพภูมิประเทศ เช่น เป็นที่ราบ ลุ่ม ลาดเอียง ภูเขา ป่าพรุ ป่าชายหาด ป่าชายเลน
- 2) ลักษณะดิน ชุดดิน
- 3) แหล่งน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งน้ำชลประทานฝายชะลอความชุ่มชื้น
- 4) อุณหภูมิ
- 5) ปริมาณแสง
- 6) พิกัดทางภูมิศาสตร์

ภาพที่ 3.157 สภาพภูมิศาสตร์

ภาพที่ 3.158 แหล่งน้ำธรรมชาติ

ลำดับการเรียนรู้ที่ 4 การเก็บข้อมูลประวัติหมู่บ้าน ชุมชน วิถีชุมชนในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น
2. เพื่อให้ทราบศักยภาพของท้องถิ่น
3. เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

กระบวนการเรียนรู้

- 1) วิถีชีวิต แสดงให้เห็นวิถีการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น รอบวันรอบสัปดาห์รอบเดือนรอบปี
- 2) สสำรวจแหล่งข้อมูล กำหนดประเด็นคำถามก่อนสอบถามข้อมูล
- 3) สอบถามข้อมูลจากที่ทำการผู้ใหญ่ที่ทำการกำนัน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
- 4) บันทึกข้อมูล โดยการกำหนดให้ใช้ใบงานที่ 4การเก็บข้อมูลประวัติหมู่บ้าน ชุมชน วิถีชุมชนในท้องถิ่น (ดูในภาคผนวก)

ข้อมูลเบื้องต้นในการเรียนรู้

การเก็บข้อมูลประวัติหมู่บ้าน เป็นการเก็บข้อมูลประวัติหมู่บ้าน เป็นการเก็บข้อมูลที่มาการตั้งถิ่นฐาน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

1. ประวัติหมู่บ้าน เช่น ชื่อหมู่บ้าน กลุ่มคนแรกที่เข้ามาในหมู่บ้าน
2. วิถีชีวิต เช่น การประกอบอาชีพ การประกอบอาหาร
3. ประเพณี วัฒนธรรม

ภาพที่ 3.159 การแสดงรำตงชาติพันธุ์กระเหรี่ยง

ภาพที่ 3.160 การเก็บข้อมูลประวัติหมู่บ้าน

ลำดับการเรียนรู้ที่ 5 การเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์ของพืชในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบข้อมูลการใช้ประโยชน์ของพืชในท้องถิ่น
2. เพื่อให้ทราบศักยภาพของพืชในท้องถิ่น
3. เพื่อให้ตระหนัก เห็นคุณค่า ของพืชในท้องถิ่น

กระบวนการดำเนินงาน

- 1) สำรวจแหล่งข้อมูล กำหนดประเด็นคำถามก่อนสอบถามข้อมูล
- 2) สอบถามข้อมูลจากที่ทำการผู้ใหญ่ที่ทำการกำนัน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
- 3) บันทึกข้อมูล โดยการกำหนดให้ใช้ใบงานที่ 5 การใช้ประโยชน์จากพืชในท้องถิ่น (ดูในภาคผนวก)

ข้อมูลเบื้องต้นในการเรียนรู้

การเก็บข้อมูลพืช ที่มีความสำคัญ และมีลักษณะพิเศษ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ

1. ข้อมูลพืช เช่น พืชไม้ผล ผักพื้นเมือง พืชสมุนไพร พืชที่ใช้เนื้อไม้ พืชเศรษฐกิจ
2. ลักษณะวิสัย เช่น ไม้ต้น ไม้พุ่ม ไม้เลื้อย ไม้รอเลื้อย
3. ลักษณะเด่นของพืช คือ สมบัติเฉพาะตัวพืชที่ปรากฏให้เห็นในสภาพธรรมชาติ
4. สถานภาพของพืชเช่น พืชที่พบทั่วไปพืชหายากพืชที่ใกล้สูญพันธุ์
5. การใช้ประโยชน์จากพืชในท้องถิ่น เช่น อาหาร ยารักษาโรค

ภาพที่ 3.161 การนำหญ้าคามามาทำเป็นวัสดุ

ภาพที่ 3.162 การนำพืชมาทำเป็นยาสมุนไพรรักษาโรค

ลำดับการเรียนรู้ที่ 6 เก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์ของสัตว์ในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบข้อมูลของสัตว์ในท้องถิ่น
2. เพื่อให้ทราบศักยภาพของสัตว์ในท้องถิ่น
3. เพื่อให้ตระหนัก เห็นคุณค่า ของสัตว์ในท้องถิ่น

กระบวนการเรียนรู้

1. สืบค้นแหล่งข้อมูล กำหนดประเด็นคำถามก่อนสอบถามข้อมูล
2. สอบถามข้อมูลจากที่ทำการผู้ใหญ่ที่ทำการกำนัน องค์ปกครองส่วนท้องถิ่น บันทึกข้อมูล โดยการกำหนดให้ใช้ใบงานที่ 5 การเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์ของสัตว์ในท้องถิ่น (ดูในภาคผนวก)

ข้อมูลเบื้องต้นในการเรียนรู้

การเก็บข้อมูลสัตว์ ที่มีความสำคัญ และมีลักษณะพิเศษ สามารถนำข้อมูลไปพัฒนาและใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ

1. ชนิดของพันธุ์สัตว์ เช่น สัตว์น้ำ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก และสัตว์ปีก
2. ข้อมูลการใช้ประโยชน์ของสัตว์ในท้องถิ่น เช่น เพื่อประกอบอาชีพ เพื่อความสวยงาม เพื่อเป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ และเพื่อประกอบอาหาร

ลำดับการเรียนรู้ที่ 7 เก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์ของชีวภาพอื่นๆ ในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบข้อมูลของชีวภาพอื่น ๆ ในท้องถิ่น
2. เพื่อให้ทราบศักยภาพของชีวภาพอื่น ๆ ในท้องถิ่น
3. เพื่อให้ตระหนัก เห็นคุณค่า ของชีวภาพอื่น ๆ ในท้องถิ่น

กระบวนการเรียนรู้

- 1) สืบค้นแหล่งข้อมูล กำหนดประเด็นคำถามก่อนสอบถามข้อมูล
- 2) สอบถามข้อมูลจากที่ทำการผู้ใหญ่ที่ทำการกำนัน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น บันทึกข้อมูล โดยการกำหนดให้ใช้ ใบงานที่ 7 การเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากชีวภาพอื่น ๆ ในท้องถิ่น (ดูในภาคผนวก)

ข้อมูลเบื้องต้นในการเรียนรู้

การเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์ ชนิด และการกระจายพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ นอกจากพืชและสัตว์ เช่น เห็ด รา สาหร่ายไลเคนฯลฯ ในท้องถิ่น

1. ชื่อเรียกในท้องถิ่น
2. ข้อมูลชีวภาพอื่น ๆ เช่น เห็ด รา สาหร่าย และไลเคน
3. การใช้ประโยชน์ของชีวภาพอื่น ๆ เช่น อาหาร ยารักษาโรค ปลูกเพื่อสร้างอาชีพ
4. การกระจายพันธุ์
5. ลักษณะเด่น

ภาพที่ 3.163 การใช้ประโยชน์ของเห็ดปะการังสีชมพู

ภาพที่ 3.164 การใช้ประโยชน์ของไลเคน Everniastrum

ลำดับการเรียนรู้ที่ 8 เก็บข้อมูลภูมิปัญญาในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. เพื่อให้ทราบศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เพื่อให้ตระหนักถึงการสืบสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

กระบวนการเรียนรู้

- 1) สำรวจแหล่งข้อมูล กำหนดประเด็นคำถามก่อนสอบถามข้อมูล
- 2) สัมภาษณ์หรือสอบถามข้อมูลจากบุคคล เช่น ผู้อาวุโส ผู้รู้ในท้องถิ่น
- 3) โดยการกำหนดให้ใช้ ใบงานที่ 8 การเก็บข้อมูลภูมิปัญญาในท้องถิ่น(ดูในภาคผนวก)

ข้อมูลเบื้องต้นในการเรียนรู้

เป็นการเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาต่างๆ เช่น สาขาเกษตรกรรม สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม สาขากาพย์แพทย์แผนไทย สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน สาขาสวัสดิการ สาขาศิลปกรรม สาขาการจัดการองค์กร สาขาภาษาและวรรณกรรม สาขาศาสนาและประเพณี

1. ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ด้านพืช ด้านผลิตภัณฑ์และการแปรรูป ด้านสัตว์ ด้านเครื่องมือ เครื่องใช้ทางการเกษตร ด้านประมง เป็นต้น
2. จุดเด่นของภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. รายละเอียดของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภาพที่ 3.165 เก็บข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมการแสดงรำตงชาติพันธุ์กระเหรี่ยง

ภาพที่ 3.166 เก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าด้วยกี่กระตุก

ลำดับการเรียนรู้ที่ 9 เก็บข้อมูลแหล่งทรัพยากรและโบราณคดีในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบข้อมูลแหล่งทรัพยากรและโบราณคดีในท้องถิ่น
2. เพื่อให้ทราบศักยภาพของแหล่งทรัพยากรและโบราณคดีในท้องถิ่น
3. เพื่อให้ตระหนักและอนุรักษ์ แหล่งทรัพยากรและโบราณคดีในท้องถิ่น

กระบวนการเรียนรู้

- 1) สืบค้นแหล่งข้อมูล กำหนดประเด็นคำถามก่อนสอบถามข้อมูล
- 2) สัมภาษณ์หรือสอบถามข้อมูลจากบุคคล เช่น ผู้อาวุโส ผู้รู้ในท้องถิ่น
- 3) โดยการกำหนดให้ใช้ ใบงานที่ 9 การเก็บข้อมูลแหล่งทรัพยากรและโบราณคดีในท้องถิ่น (ดูในภาคผนวก)

ข้อมูลเบื้องต้นในการเรียนรู้

เป็นการเก็บข้อมูลแหล่งทรัพยากรที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น เช่น อุทยานฯ น้ำตก สวนเฉลิมพระเกียรติ สวนพฤกษศาสตร์ สวนป่า โบราณวัตถุ โบราณสถาน ฯลฯ

1. ประวัติของแหล่งทรัพยากร
2. ความสำคัญแหล่งทรัพยากร
3. อายุแหล่งทรัพยากร
4. การใช้ประโยชน์
5. การซ่อมแซมปรับปรุง

ภาพที่ 3.167 เก็บข้อมูลแหล่งทรัพยากรโบราณสถาน

ลำดับการเรียนรู้ที่ 10 จัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมและตรวจสอบความสมบูรณ์ ถูกต้องของข้อมูลจากผลการเรียนรู้
2. เพื่อบันทึกข้อมูลในระบบฐานข้อมูล
3. เพื่อจัดทำรายงานผลการสำรวจและจัดทำฐานทรัพยากรท้องถิ่น

กระบวนการเรียนรู้

1. รวบรวมและตรวจสอบความสมบูรณ์ ถูกต้องของข้อมูลจากผลการเรียนรู้ 9 ใบงาน
2. บันทึกข้อมูลในระบบฐานข้อมูล
 - 2.1 ระบบฐานข้อมูลรูปแบบทะเบียนใบงานที่ 5 6 7 8 และ 9
 - 2.2 ระบบฐานข้อมูลรูปแบบโปรแกรม หรือไฟล์ข้อมูลใบงานที่ 1 - 9
3. จัดทำรายงานผลการสำรวจและจัดทำฐานทรัพยากรท้องถิ่น